

PRÁVNICKÁ
FAKULTA

Masarykova univerzita

MP615Z Správní právo I
10. přednáška 30.4.2019

Podíl občanů na veřejné správě.

Determinace účasti na státní správě. Podíl občanů na územní samosprávě

doc.JUDr. Soňa Skulová, Ph.D.

Podíl občanů na veřejné správě

I. Obecná východiska

Podíl občanů:

- náleží k předpokladům a znakům moderního demokratického a právního státu,
- předpokladem přímé, a také zastupitelské demokracie v podmínkách veřejné správy.

Občanům je dána možnost projevit své zájmy (individuální či skupinové), nebo uplatňovat názory. Jde o nastavení **institucionálních, resp. procesních nástrojů** k nacházení společenského konsenzu, resp. **řešení rozporů**.

Z pohledu efektivního výkonu veřejné správy může jít také o určitou zpětnou vazbu, resp. signály ze strany společnosti o dopadech působení či záměrů veřejné správy.

Podíl občanů na veřejné správě

I. Obecná východiska

- Občané ***se mohou podílet*** na rozhodování veřejné správy ***přímo***, nebo ***zprostředkovaně***.

K tomu - Čl. 21 odst. 1 Listiny základních práv a svobod : „*Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.*“

- Podíl občanů na správě věcí veřejných - ***právem stanoven*** a také ***zaručen***,

až po event. **soudní ochranu** - dle povahy a založení jednotlivých forem.

- Problematika *ochrany práva podílet se na výkonu veřejné správy* náleží svým obsahem rovněž do oblasti ***právních záruk ve veřejné správě*** (systém a jednotlivé formy právních záruk - více v předmětu Správní právo II, zejm. přednášky č. 6. až 8.).

Podíl občanů na veřejné správě

I. Obecná východiska

- **Odlišuje se** možnost podílu občanů **na výkonu správy státní**, a **na výkonu samosprávy**.
- spojen *typicky a převážně s výkonem územní samosprávy* – při výkonu samostatné působnosti.
- Rozdíl vyplývá z *odlišné povahy a rozdílných základů* obou součástí, resp. systémů veřejné správy.

/Pozn.: Od „**práva podílet se**“ na výkonu veřejné správy nutno rozlišovat **možnost, resp. právo ovlivňovat** výkon a rozhodování veřejné správy prostřednictvím zejména svobody projevu, práva shromažďovacího, sdružovacího, a dalšími legálními prostředky./

II. „Podíl“ na výkonu státní správy

- předznamenán skutečností, že jde o realizaci výkonné moci, a to *podzákonné povahy*. V rámci plnění tzv. mocensko-ochranné funkce jde o činnost *povahy nařizovací*.
- Státní správa realizována většinou *správními úřady*, v hierarchicky uspořádaném systému, přičemž výkon správních agend zajištěn převážně *úředníky v režimu státní služby*.
- V úvahu připadá event. zapojení občanů do orgánů odborných, poradní povahy (např. rozkladová komise ministra).

II. „Podíl“ na výkonu státní správy

V oblasti státní správy lze využít **obecné prostředky**:

1. Právo na informace:

- základ - čl.17 Listiny základních práv a svobod,
- *obecná úprava práva na informace* – z.č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších změn a doplnění.
- představuje pro občany („žadatele“) základ pro event. uplatnění dalších postupů vůči veřejné správě.

Správní orgány jako tzv. „*povinné subjekty*“ – povinny poskytovat přiměřeným způsobem informace o své činnosti, se stanovenými výjimkami.

Nastavena *ochrana před nečinností, přezkum* rozhodnutí nadřízeným orgánem, *informační příkaz*. *Soudní přezkum* v rámci správního soudnictví.

II. „Podíl“ na výkonu státní správy

Dalšími **obecnými prostředky** jsou:

2. podání **petice**.

Základ - čl.18 Listiny základních práv a svobod

Zákon č.85/1990 Sb., o právu petičním - *„Každý má právo sám nebo společně s jinými obracet se na státní orgány se žádostmi, návrhy a stížnostmi ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu, které patří do působnosti těchto orgánů (dále jen "petice")“.*

Občané mohou vytvořit petiční výbor, úprava shromažďování podpisů.

Znakem – lze podat *jednotlivě nebo společně*, na rozdíl od stížnosti však pouze *ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu*.

Správní orgán povinen petici *přijmout*, a ve stanovené lhůtě odpovědět.

II. „Podíl“ na výkonu státní správy

3. Podání stížnosti:

- Vedle petice - v rámci *postupů podle správního řádu* (stížnost na postup správního orgánu, nebo na chování úřední osoby) – obecná úprava - § 175 z.č.5 00/2004 Sb.).
 - Neformální podání, není opravným prostředkem. Na rozdíl od petice stěžovatel podává **ve „své“ věci**.
- + speciální úprava v některých zvláštních zákonech (např. tzv. „infostížnost“ - § 16a z.č.106/1999 Sb.).

Důležité:

Stížnosti a petice lze podat v souvislosti s výkonem státní správy, včetně **přenesené působnosti** obcí a krajů a **také v souvislosti s výkonem samostatné působnosti územních samosprávných celků**.

Obecně lze uplatnit také **právo na informace**.

III. Participace občanů na územní samosprávě

Povaha a formy vycházejí z povahy a obecných znaků územní samosprávy:

- je výrazem *decentralizace* veřejné moci a správy,
- ÚSC *nejsou součástí hierarchického systému* státní správy,
- zasahovat do výkonu územní samosprávy lze pouze na základě zákona,
- stát vykonává vůči ÚSC nikoliv řídicí, ale dozorovou činnost, resp. může být uplatněn soudní přezkum („žaloby ve věcech samosprávy“ - § 67 s.ř.s.),
- ÚSC jsou *veřejnoprávními korporacemi*, s vlastním majetkem, samostatně hospodařící.
- **osobní základ** územní samosprávy – tvořený *občany* obce, kraje.

III. Participace občanů na územní samosprávě

-vedle shora uvedených prostředků podílu na výkonu veřejné správy (právo na informace, petice, stížnosti) lze podíl uplatnit:

prostřednictvím ***práv občana obce, resp. kraje*** - dle zákona o obcích (§ 16), zákona o krajích (§ 13):

- účast na **volbách do zastupitelstva** obce, resp. kraje
(zákon č. 491/2001 Sb., *o volbách do zastupitelstev obcí* a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů /vztahuje se i na volby v hl.m. Praze/,
zákon č. 130/2000 Sb., *o volbách do zastupitelstev krajů* a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů).

III. Participace občanů na územní samosprávě

- **hlasováním v místním či krajském referendu**

(zákon č. 22/2004 Sb., *o místním referendu*, a o změně některých předpisů, ve znění pozdějších předpisů, z.č. 118/2010, *o krajském referendu*, a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů).

- pouze *v otázkách samostatné působnosti* (nepřípustné u stanoveného okruhu záležitostí),
- požadován potřebný počet podpisů tzv. podporovatelů (u obce podle počtu obyvatel obce v rozmezí 6-30 %, u krajů jednotně 6 %).

U sloučení obcí nebo návrhu na oddělení části obce – vyžaduje *zákon obcí*.

Právo hlasovat v referendu má každá osoba, která má zároveň právo volit do zastupitelstva příslušného ÚSC (tzv. „oprávněná osoba“).

Právo volební a místní a krajské referendum – pod soudní ochranou:

„Soudnictví ve věcech volebních a ve věcech místního a krajského referenda „
(§§ 88 – 93 s.ř.s.).

III. Participace občanů na územní samosprávě

Další práva občanů obce, resp. kraje:

- **účast na zasedání zastupitelstva** a právo **vyjadřovat zde svá stanoviska** k projednávaným věcem,
- právo **nahlížet do usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva** obce, do **usnesení rady** obce, výborů zastupitelstva obce a komisí rady obce a pořizovat si z nich výpisy,
- právo **nahlížet do rozpočtu** obce a do **závěrečného účtu** obce za uplynulý kalendářní rok,
- právo **požadovat** (za stanovených podmínek) **projednání určité záležitosti** v oblasti samostatné působnosti radou obce nebo zastupitelstvem obce
- právo podávat orgánům obce **návrhy, připomínky a podněty** (vyřizují bezodkladně, nejdéle však do 60 dnů, z působnosti zastupitelstva - do 90 dnů).

III. Participace občanů na územní samosprávě

+ **projev pasivního volebního práva** - právo podílet se činnosti ÚSC v rámci:

výkonu **funkce člena zastupitelstva** obce či kraje,

výkonu **funkce člena rady, výboru, komise** či **zvláštního orgánu** obce nebo kraje.

POZN. ad Profesní samospráva:

- specifické znaky - odlišné od státní správy, a od ÚSC.

Osobní základ – specificky upraveno členství – povinné pro výkon povolání. Stavovské předpisy. Kárná odpovědnost.

Právo *zapojit se* do činnosti komory, podílet se na volbě orgánů komory a na jejich činnosti.